

Vizi Péter: Csillagatlász kistávcsövekhez
65 n., 30 csillaglétkép, 33 részleltérkép
Geobook Kiadó, Szentendre, 2008, 2940 Ft

A hazai csillagatlász-klubokat örvendetes hővülését jelenti Vizi Péter munkája. Az első, fényességhatárát és objektum választékát tekintve középkategóriába tartozó atlasz, amelynek tervében, szemléletében több, a hasonló külföldi térképekhez viszonyítva is új vonás van.

A létképek alapkategóriáját azok az éghárázolások alkotják, amelyek a pusztán szemmel látható csillagokat mutatják be (többnyire 4-6 magnitúdó fényességhatárig) és elsősorban a csillagképek felkeresését, megismerését segítik. A felső csoportba a nagyon részletes, sok laphól álló albumok sorolhatók, 9-11^mig, vagy még halványabbaikig. (Alaptípusuk a Bonner Durchmusterung, az Uranometria 2000, a Millennium Star Atlas stb.) Általában nagytávcsöves észlelők számára, pl. kisholygók, halvány változók stb. azonosítására alkalmasak.

A középkategória jellegzetesen amatőr atlasz, kb. 6^m fényességig és a közepes vagy nagyobb működvelő műszerekkel való égitest-felkereséshez szinte nélkülözhetetlenek. Többnyire egy-két (néha több) csillagképet mutat be egy lapra, a jellegzetes kétrészesekkel változókkal, mélyég-objektumokkal. Alaptípusa a német Schurig-Götz és az angolszászok kedvelt Norton Star Atlas (6,25^m). Legszebb képviselőjük Antonín Reoavár Atlas Coeli Skalnaté Plesni-ja lenne (fényességhatára 7,25^m, a mélyég-ábrázolásban 10-12^m) – ha beszerezhető lenne.

A *Csillagatlász kistávcsövekhez* nem követi ezeket az előzményeket – és ez hasznára válik. A 17x21 cm-es, kemény táblájú kisalbum könnyen kezelhető, és egyáltalán „viharálló” is. A csillagok fényességátára 8^m, ami gyakorlatilag az 5-7 cm-es kistávcsöveknek és a közepes, vagy nagyobb binokulárokra is felel meg. Többnyire elegendő – pl. mélyég-objektumok felkeresésénél – a jóval nagyobb műszerekhez is. Harminc lap mutatja be az égholt egyes szakaszait, a pólustól a -30° deklinációjig. A jó papírminőségnek

köszönhetően a halvány csillagok pontjai láthatók maradnak gyenge vörös lámpa mellett is. Az egyes lapok egy-két csillagképet (kisebhekkől néhol többet) mutatnak, a konstellációk pillanatszerű helyét az atlasz végén található áttekinthető térkép könnyíti meg. A mélyég-objektumok közül az érdekesebbeket még 10^m alatti is feltünteti.

Az atlasz egyik értéke az ajánló jellegű azokat az objektumokat, amelyek nevezetesebb jellegzetesebb kis műszerrel is látványosak, vastagabb vonallal kihúzva ábrázolja. A változók közül is azokat találjuk meg, amelyek maximumban 8 fényrendig emelkednek, a csillagpárokhoz pedig a kisebb távcsövel jól honthatókat tünteti fel. Ezek közt is kiemelten jelöl a jelentősebbeket.

Az atlasz összeállítója maga is gyakorló észlelő, és saját tapasztalatai szerint emelt ki látványosabb objektumokat. Ezt segíti az atlasz bal oldali lapjain összeállított ajánló lista is, amely azonban nem leírásokkal, hanem rajzokkal, és melléklétképekkel tájékoztat. A melléklétképek többnyire egy-egy, néhol több változócsillag környezetét mutatják az összehasonlított fényességeivel. Néhány ismert keringésű csillagpár esetében itt találjuk a pályák ábrázolását a komponensek 2000 körüli helyzetével. Nagyon jó gondolat volt a legérdekesebb mélyég (ködök, halmazok, extragalaxisok) rajzainak bemutatása. A kezdő égnézegetőnek gyakran csalódást okoz, hogy nem látja műszerével azokat a finom részleteket (árnyalt ködöket, spirálkarokat), amiket a fotók mutatnak. Vizi Péter 8-20 cm-es távcsövekkel készült rajzokat sorakoztat fel – ismert hazai észlelők rajzaitól valóítva –, melyek úgy ábrázolják az objektumokat, amilyennek a működvelő saját műszerével láthatja őket. Kiegészítésként az érdekesebb objektumok adatai is megtalálhatók itt. A bemutatón lapon található az is, hogy mely időszakban látezik a csillagkép.

Ez az atlasz mindenképpen nagyon hasznos segítője lehet mind az égitesteket nézegető, mind a rendszeres megfigyelési végző amatőr-csillagászoknak.

AQ